

Csepeli Réka

A migráció kérdése az európai politika homlokterében – Egyre erőteljesebb fellépés az illegális bevándorlás leküzdésére

Az uniós vezetők mai naptól kezdődő kétnapos brüsszeli találkozásán¹ Ukrajnán, a Közel-Keleten és a versenyképességen kívül a migráció kérdése lesz napirenden. A helyzet fokozatos súlyosbodása a bevándorlás problémájának előtérbe helyezését előlegezi. A tagállamok vezetői át fogják tekinteni a migrációval kapcsolatos átfogó megközelítés megvalósítását. Ez utóbbiról az Európai Tanács 2023. február 9-i rendkívüli ülésén született megállapodás, amely leszögezi, hogy a migráció „európai szintű kihívás és európai választ igényel”. Az egyre nagyobb problémát jelentő illegális bevándorlás problémája az Európai Bizottságot is erőteljesebb fellépésre kényszeríti. A téma határozott előtérbe kerülését mi sem bizonyítja jobban, mint az erre vonatkozó és egyre szaporodó nemzetközi tárgyalások, illetve az egyes tagországok belpolitikájában megfigyelhető radikalizálódó hangvétel a migráció kérdését illetően.

Ursula von der Leyen október 14-én levelet intézett a 27 tagállam vezetőihez,² amelyben erőteljesebb és koordináltabb fellépést sürget az unió egészében, új jogszabályi kereteket ígérve az illegális bevándorlók visszatérítésének megvalósításához. A tagországok belügyminiszterei október 9-én ülészetek Luxemburgban. Az illegális bevándorlás megfékezésére tett javaslataikat igen csak határozott hangvétel jellemezte.

Orbán Viktor miniszterelnök az Európai Parlamentben egy hete ismertette a soros magyar elnökség prioritásait.³ Ez utóbbiak egyikeként a migrációs válság súlyosságát, a külső határok védelmének fontosságát, az unió érdemi támogatásának szükségességét emelte ki, leszögezve, hogy „az EU menekültügyi rendszere ma nem működik”. Ezt követően a schengeni országok vezetőinek rendszeres csúcstalálkozójára, illetve a schengeni egyezmény Bulgáriára és Romániára való teljes körű kiterjesztésére tett javaslatot.

¹ Európai Tanács 2024.

² Franceinfo–AFP 2024.

³ Magyar Nemzet 2024.

Az október 17-én és 18-án összeülő Európai Tanács legfőbb célkitűzése a 2023-ban megtárgyalt és elfogadott átfogó megközelítéssel⁴ összhangban lévő és ebből táplálkozó operatív intézkedések megerősítése és felgyorsítása. Az ülés főbb pontjai: a fokozott külső tevékenység, az EU külső határain az ellenőrzés megerősítése, a visszatérések számának növelése és felgyorsítása, illetve a migránsok eszközként való felhasználása, az emberkereskedelem és az embercsempészet elleni küzdelem.

A migrációs nyomás egyre világosabban érzékelhető erősödése, igencsak érthető módon, az egyes tagállamok belpolitikáját is jelentősen befolyásolja. Egymást követik az egyre radikálisabb fellépések. Szinte nap nap után omlanak le a tabuk. Egyrésztől azért, mert a választópolgárok a közbiztonság romlásával és általában véve „kulturális értékeik fokozatos elvesztésével” kapcsolatos aggodalmaiknak adnak hangot, még hozzá egyre erőteljesebben, amikor a radikális, szélsőjobbként besorolt pártokra adják le szavazataikat, évről évre nagyobb számban. Másrésztől az ily módon hatalomra került vezetők, állampolgáraik legfőbb követeléseinek eleget téve, egyre radikálisabb javaslatokkal állnak honfitársaik elé a fokozatosan elhatalmasodó probléma megoldására, vagy legalábbis annak enyhítésére.

A francia törvényhozás is keményíteni látszik a hangnemén bevándorlási politikáját illetően. A konkrét és azonnali intézkedéseket követelő helyzet hármas célkitűzése a következő: az ellenőrzés megerősítése, a legális tartózkodási engedélyek kiadásának fokozott ellenőrzése és ezek csökkentése, valamint a kiutasítások számának növelése. A francia Nemzetgyűlés által 2023 decemberében csak igen nehezen megszavazott bevándorlási törvény⁵ eredetileg javasolt nyolcvanhat cikkelyéből az alkotmánybíróság negyvenet azonnal érvénytelenített.

A 2015-ös merénylethullám, az oktatók elleni rendszeres agressziók (amelyek két ízben is terrorista által elkövetett gyilkossággal végződtek), a templomokban, illetve zsinagógákban elkövetett merényletek után a franciák alig egy hónapja szembesültek egy 19 éves diáklány meggyilkolásával, amelyet marokkói bevándorló követett el. A már 2021-ben nemi erőszakért elítélt, majd két és fél év után szabadjára engedett férfi Franciaország területének elhagyására kötelező rendelet (OQTF) alatt állt.⁶ Ez az eset (amely sajnálatos módon korántsem precedens nélküli) azonban nemcsak a kedélyeket borzolta

⁴ Európai Tanács 2023.

⁵ LE MENECE – AFP 2024.

⁶ Courrier international 2024.

fel, hanem az említett rendelet hatékonysága kapcsán belpolitikai vitához is vezetett.

A francia állam 2023-ban 137 000 személyt utasított az ország területének elhagyására. Ez a szám a Németországban hozott hasonló döntéseknek a háromszorosát, az Olaszországban hozottaknak pedig az ötszörösét jelenti. Ezen számok fényében a francia ítélethozatal tehát igencsak szigorúnak tűnhet. Azonban ez csak a látszat, hiszen jelenleg a rendeletek alig 7%-át hajtják ténylegesen végre (az egész unióban is csak a 20%-ukat). Ez a rendkívül alacsony százalékos arány elsősorban a származási országokkal való vízümpolitika hiányosságaival magyarázható. A válságnak tehát diplomáciai vetülete is van.

A szeptember elején felállt Barnier-kormánynak a baloldal, de a makronista közép köreibben is sokak által szélsőségesnek ítélt belügyminisztere, Bruno Retailleau már kinevezésének másnapján meghirdette az erős kéz politikáját a bevándorlás kérdésének rendezése érdekében.⁷ Ezzel a szavazópolgárok által a vásárlóerő után másodikként megnevezett követelésnek kíván eleget tenni. A kormányfő, Michel Barnier több évtizedes karrierje során úton-útfélen hangsúlyozta a migrációs politika elsődlegességét. A kormányalakítást megelőzően a kizárólag a bevándorlás kérdésével megbízott minisztérium ötlete is felmerült, amire volt már példa Nicolas Sarkozy elnöke alatt.⁸ A belügyminiszter Retailleau semmilyen megoldást nem zár ki, hangsúlyozván, hogy a közbiztonság megerősítésének érdekében valamennyi eredeti ötletet meg kell vizsgálni, feltéve persze, hogy ezek tiszteletben tartják a jogszabályokat. Az új belügyminiszter kinevezésében és a bevándorlás kérdésének előtérbe helyezésében a Nemzeti Tömörülés befolyása egyértelműen érzékelhető. Franciaország tehát szemmel láthatólag kiutasításokkal akarja szabályozni a bevándorlást, a 2008-ban elfogadott visszatérési irányelv (*directive Retour*)⁹ szigorú alkalmazása révén, ily módon felkészülve a migrációs paktum bevezetésére.

Olaszország példája lépten-nyomon előtérbe kerül az EU határain kívül létrehozandó (és esetükben létre is hozott) fogadóközpontok kapcsán, amelyeket a Giorgia Meloni vezette ország Albániába telepített. A franciák is ezt a példát akarják követni, mondván: még az előtt kell erőteljesen fellépni, mielőtt a bevándorlók a tagállamok területére belépnek. A „kihelyezett migrációkezeléssel” kapcsolatos vita az Egyesült Királyság Ruandával kötött megegyezése kapcsán került először porondra. Az Emberi Jogok Európai Bírósága ugyanis elítélte ezt a megállapodást,

⁷ Le Figaro – AFP 2024.

⁸ VAMPOUILLE 2010.

⁹ Directive 2008/115/EC of the European Parliament and of the Council 2008.

mivel ez a menedékjogot sértette (abból az alapjogból kiindulva, hogy szabadon választható, hogy melyik országban kéri a migránsok a menedékjogot, és hogy az illető országban méltó feltételeket kell biztosítani a kérelmezők számára). Olaszország azonban nem ugyanazt teszi, mint a britek, hiszen esetükben voltaképpen két, az ország határain túlra mintegy kihelyezett fogadóállomásról van szó, amelyet maguk az olaszok működtetnek.

Maga Ursula von der Leyen is határozottabb fellépést tanúsít, amikor a származási és tranzitországokkal folytatott együttműködés javítását indítványozza. Az Albániába kihelyezett menekülttáborok megerősítésén kívül a Tunéziával, Egyiptommal, illetve Libanonnal kötött migrációs egyezmények mintájára a Bizottság elnök asszonya Szenegállal és Malival is sürgeti a megállapodást, újabb „visszatérési központok” megnyitása érdekében.

Feltételezhető továbbá, hogy a német kancellár, Olaf Scholz sem személyes meggyőződésének adott hangot, amikor a határok lezárását elrendelte. A tartományi választások, illetve az AfD egyre látványosabb sikere, amely a német választópolgárok egyre radikalizálódó preferenciáit tükrözi, nyilvánvalóan közrejátszott ebben a döntésben.

Ha röviden sorra vesszük néhány egyéb tagállam bevándorlással kapcsolatos álláspontját, ugyan különböző stratégiákat láthatunk, azonban a mielőbbi cselekvés szüksége egyértelműen szembeütközik valamennyiükben. Így a belarusz nyomás hatására Lengyelország például a napokban részben felfüggesztette a menedékjogot.¹⁰ Dánia még a maastrichti egyezmény előtt külön státuszt hozott létre a migráció ügyében.¹¹ A svédek 30 000 eurót adnának a származási országukba visszatérőknek, amely ötlet azonban felveti az embercsempészetre specializálódott maffiák megerősítésének problémáját. Spanyolország pedig a migrációs és menekültügyi paktumot egy évvel előrehozva, azaz már 2025-től alkalmazni kívánja saját országa területén.¹²

Végezetül nem szabad szem elől tévesztenünk azt az egyértelmű tényt, hogy a tagállamok, földrajzi elhelyezkedésüktől függően, igencsak aránytalanul vannak kitéve a migrációs nyomásnak. Reakcióik ezen tény fényében is vizsgálandók tehát. Egy másik átfogó megállapítás pedig, hogy a történelem előtti felelősség a volt gyarmatosító országokat más megítélésben kellene hogy részesítse az évszázadokon át kizsákmányolt és most bevándorlásra kényszerülő tömegekkel kapcsolatban.

¹⁰ BERRETTA 2024.

¹¹ GAVALAKIS 2024.

¹² SZUMSKI–HELLER 2024.

Mára már mindenki számára egyértelművé vált, hogy az idő sürget. A migrációs és menekültügyi paktum az eredeti megállapodás alapján azonban csak 2026-tól lép életbe. Egyelőre csak egyetlen tendenciát látunk kirajzolódni, mégpedig azt, hogy az egyre inkább elhatalmasodó migrációs nyomással szemben a vezetők nagy többsége egyfajta „ötletbörzét” indítványoz, a francia Retailleau csakúgy, mint Ursula von der Leyen. Csak remélni lehet, hogy ezek közül a felvetések közül sikerül majd olyanokat is találni, amelyek nemcsak a különböző pártállások, hanem az egyes országok pozícióinak is megfelelnek, lehetővé téve ezzel a Bizottság elnök asszonya által előírt közös, összehangolt és nem utolsósorban határozott fellépést.

2024. október 17.

Felhasznált irodalom

- BERRETTE, Emmanuel (2024): Menacée par la Biélorussie, la Pologne peut-elle suspendre le droit d'asile ? *Le Point*, 2024. október 14. Online: www.lepoint.fr/monde/menacee-par-la-bielorussie-la-pologne-peut-elle-suspendre-le-droit-d-asile-14-10-2024-2572650_24.php
- Courrier international (2024): Vu de l'étranger. Le meurtre de Philippine relance l'inflam-mable débat sur les obligations de quitter le territoire français. *Courrier international*, 2024. szeptember 26. Online: www.courrierinternational.com/article/vu-de-l-etranger-le-meurtre-de-philippine-relance-l-inflammable-debat-sur-les-obligations-de-quitter-le-territoire_222685
- Directive 2008/115/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 2008 on Common Standards and Procedures in Member States for Returning Illegally Staying Third-Country Nationals (2008). Online: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/115/oj/eng>
- Európai Tanács (2023): Az Európai Tanács rendkívüli ülése, 2023. február 9. *Consilium*, 2023. február 9. Online: www.consilium.europa.eu/hu/meetings/european-council/2023/02/09/
- Európai Tanács (2024): Európai Tanács, 2024. október 17. *Consilium*, 2024. október 17. Online: www.consilium.europa.eu/hu/meetings/european-council/2024/10/17-18/
- Franceinfo-AFP (2024): Immigration: la Commission européenne va proposer une nouvelle loi favorisant les expulsions des personnes en situation irrégulière. *Franceinfo*, 2024. október 14. Online: www.francetvinfo.fr/societe/immigration/immigration-la-commission-europeenne-va-proposer-une-nouvelle-loi-favorisant-les-retours_6838133.html
- GAVALAKIS, Nikolaos (2024): 'There's a Broad Consensus in Denmark Around Migration'. *IPS Journal*, 2024. július 9. Online: www.ips-journal.eu/interviews/theres-a-broad-consensus-in-denmark-around-migration-7635/
- Le Figaro – AFP (2024): Immigration : Bruno Retailleau se prononce sur les transferts de migrants dans des centres hors de l'UE. *Le Figaro*, 2024. október 14. Online: www.lefigaro.fr/politique/immigration-bruno-retailleau-se-prononce-sur-les-transferts-de-migrants-dans-des-centres-hors-de-l-ue-20241010
- LE MENECEC, Thibault – AFP (2024): Loi immigration: quelles sont les principales mesures restantes du texte après la censure de 40% des articles par le Conseil constitutionnel? *Franceinfo*,

A migráció kérdése az európai politika homlokterében

2024. január 25. Online: www.francetvinfo.fr/societe/immigration/loi-immigration-quelles-sont-les-principales-mesures-restantes-du-texte-apres-la-censure-de-40-des-articles-par-le-conseil-constitutionnel_6325998.html

Magyar Nemzet (2024): Orbán Viktor: A migráció és a biztonsági fenyegetések miatt széteshet a schengeni térség. *Magyar Nemzet*, 2024. október 9. Online: <https://magyarnemzet.hu/kulfold/2024/10/orban-viktor-az-ep-ben-ismerteti-a-soros-elnokseg-celkituzeseit-kovesse-nalunk-eloben>

RFI (2024): Immigration: les ministres européens évoquent un nouveau durcissement. *RFI*, 2024. október 11. Online: www.rfi.fr/fr/europe/20241011-immigration-les-ministres-europ%C3%A9ens-%C3%A9voquent-un-nouveau-durcissement

SZUMSKI, Charles – HELLER, Fernando (2024): Le Premier ministre espagnol Pedro Sánchez demande une mise en œuvre rapide du Pacte sur la migration et l’asile. *Euractiv*, 2024. október 10. Online: www.euractiv.fr/section/all/news/le-premier-ministre-espagnol-pedro-sanchez-demande-une-mise-en-oeuvre-rapide-du-pacte-sur-la-migration-et-lasile/

VAMPOUILLE, Thomas (2010): L’Identité nationale, vie et mort d’un ministère contesté. *Le Figaro*, 2010. november 16. Online: www.lefigaro.fr/politique/2010/11/15/01002-20101115ARTFIG00751-l-identite-nationale-vie-et-mort-d-un-ministere-conteste.php